

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

45

BRNO 2004

PŘEHLED VÝZKUMŮ 45

- Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: infor@iabrno.cz
- Odpovědný redaktor: doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
- Redakce a příprava pro tisk: Ing. Petr Škrdla, PhD., Mgr. Balázs Komoróczy, PhDr. Lubomír Šebela, CSc.,
PhDr. Rudolf Procházka, CSc., PhDr. Jiří Doležel, Dana Gregorová, Alice Del
Maschio
- Na titulním listě: Jeskyně Švédův stůl. Foto Jiří A. Svoboda
- Tisk: Bekros
- Náklad: 400 ks

© 2004 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

45

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-64-8

BRNO 2004

3001-

9395458

Obsah

STUDIE A KRÁTKÉ ČLÁNKY

Jiří A. Svoboda	NEANDERTÁLCI VERSUS ANATOMICKY MODERNÍ LIDÉ. K AKTU- ÁLNÍMU STAVU VÝZKUMU VE STŘEDNÍM PODUNAJÍ	13
	NEANDERTHALS VERSUS ANATOMICALLY MODERN HUMANS. ACTUAL STATE OF RESEARCH IN THE MIDDLE DANUBE REGION	
Miroslav Bárta, Vladimír Brůna, Viktor Černý, Jiří Musil, Jiří A. Svoboda, Miroslav Verner	REPORT ON THE SURVEY AND TRIAL EXCAVATIONS OF THE CZECH INSTITUTE OF EGYPTOLOGY, CARRIED IN THE AREA OF EL-HAYEZ, BAHARIA OASIS (2ND SEASON, 6.3.-31. 3. 2004)	23
	ZPRÁVA O PRŮZKUMU A ZJIŠŤOVACÍM VÝZKUMU ČESKÉHO EGYPTOLOGIC- KÉHO ÚSTAVU V PROSTORU EL-HAYEZ, OÁZA BAHARÍJA (2. VÝZKUMNÁ SEZONA, 6.3.-31.3. 2004)	
Miroslav Chleborád, Robert Chleborád, Svatava Tlustá, Lubomír Šebela	„ŘÍMSKÉ“ SÍDLIŠTĚ U VÍCEMILIC	29
	„RÖMERZEITLICHE“ SIEDLUNG BEI VÍCEMILICE	
Jan Jílek	JEHLICOVITÝ LÉKAŘSKÝ NÁSTROJ Z MUŠOVSKA V KONTEX- TU STŘEDNÍHO PODUNAJÍ	33
	EIN NADELARTIGES MEDIZINISCHES INSTRUMENT AUS DER REGION VON MUŠOV IM KONTEXT DES MITTELDONAU GEBIETES	
Petr Holub, Václav Kolařík, David Merta, Marek Peška, Dana Zapletalová, Antonín Zůbek	PŘEDBĚŽNÉ VÝSLEDKY ZÁCHRANNÝCH ARCHEOLOGICKÝCH VÝZKUMŮ V BRNĚ V ROCE 2003	39
	VORLÄUFIGE ERGEBNISSE ARCHÄOLOGISCHER RETTUNGSGRABUNGEN IN BRNO IM JAHR 2003	
Petr Hejhal, Petr Hrubý, Vítězslav Mráz	PŘEDBĚŽNÉ VÝSLEDKY ZÁCHRANNÝCH ARCHEOLOGICKÝCH VÝZKUMŮ V JIHLAVĚ V ROCE 2003	97
	VORLÄUFIGE ERGEBNISSE ARCHÄOLOGISCHER RETTUNGSGRABUNGEN IN IGLAU IM JAHR 2003	

PŘEHLED VÝZKUMŮ NA MORAVĚ A VE SLEZSKU

PALEOLIT A MEZOLIT

MLADEČ (okr. Olomouc)	J. A. Svoboda, M. Nývltová Fišáková	109
PAVLOVICE U PŘEROVA (okr. Přerov)	Z. Nerudová, J. Homolka	109
POHOŘELICE (okr. Zlín)	P. Škrdla	112
PŘESTAVLKY (okr. Přerov)	Z. Schenk, Z. Schenková	114
SPYTIHNĚV (okr. Zlín)	P. Škrdla, M. Nývltová Fišáková	115
SUŠICE (okr. Přerov)	Z. Nerudová, J. Homolka	116
UH. HRADIŠTĚ (k. ú. Jarošov u Uh. Hradště, okr. Uh. Hradště)	P. Škrdla	116
VEVERSKÉ KNÍNICE (okr. Brno-venkov)	M. Kuča	117
ŽELEŠICE (okr. Brno-venkov)	M. Kuča, P. Žákovský	117

NEOLIT

BEDŘICHOVICE (okr. Brno-venkov)	P. Kos, D. Parma	121
BRNO (k. ú. Bystrc, okr. Brno-město)	M. Kuča, J. Šlajсна, B. Šimral	121
BRNO (k. ú. Horní Heršpice, okr. Brno-město)	M. Přichystal	122
BRNO (k. ú. Žebětín, okr. Brno-město)	M. Kuča	122
BŘEZOLUPY (okr. Uherské Hradště)	M. Kuča, P. Škrdla	122
BUKOVANY (okr. Olomouc)	J. Vrána	122
DALEŠICE (okr. Třebíč)	M. Vokáč, M. Kuča	123
HLUBOKÉ MAŠŮVKY (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	123
HNĚVOTÍN (okr. Olomouc)	A. Tajer	125
HODONICE (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	126
HORNÍ SUKOLOM (okr. Olomouc)	M. Kalábek	126
CHOLINA (okr. Olomouc)	M. Šmíd	126
CHUDČICE (okr. Brno-venkov)	M. Kuča	126
KRALICE NA HANÉ (okr. Prostějov)	M. Šmíd	126
KRUMSÍN (okr. Prostějov)	J. Hebr	127
KUŘIM (okr. Brno-venkov)	M. Přichystal	127
LIPNÍK NAD BEČVOU (okr. Přerov)	A. Tajer	127
MAŠOVICE (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	127
MEDLOVICE (okr. Vyškov)	D. Parma	128
MODŘICE (okr. Brno-venkov)	P. Kos	128
MOSTKOVICE (okr. Prostějov)	P. Fojtík	128
OLOMOUC (k. ú. Hejčín, okr. Olomouc)	J. Vrána	129
OLOMOUC (k. ú. Neředín, okr. Olomouc)	J. Peška, F. Šrámek	129
PROSTĚJOV (k. ú. Držovice, okr. Prostějov)	M. Šmíd	129
PŘÍBRAM (okr. Brno-venkov)	M. Kuča, M. Vokáč, J. Kovář	129
RATIBOŘICE (okr. Třebíč)	M. Vokáč, P. Škrdla	130
SENTICE (okr. Brno-venkov)	M. Kuča, K. Smíšek	130
SLATINKY (okr. Prostějov)	P. Moš	131
SLAVIČÍN (k. ú. Nevšová, okr. Zlín)	J. Ščuglík	131
TETČICE (okr. Brno-venkov)	M. Kuča	131
TULEŠICE (okr. Znojmo)	M. Přichystal	132
VELKÉ LOSINY (okr. Šumperk)	Z. Schenk	132
VELKÝ TÝNEC (k. ú. Vsesko, okr. Olomouc)	J. Vrána	132
VEVERSKÉ KNÍNICE (okr. Brno-venkov)	M. Kuča, J. Šlajсна	133
VYSOKÉ POPOVICE (okr. Brno-venkov)	M. Vokáč, M. Kuča, J. Kovář	133
ZAKŘANY (okr. Brno-venkov)	M. Kuča, M. Vokáč, J. Kovář	133
ZLÍN (k. ú. Malenovice, okr. Zlín)	J. Kohoutek	133
ZNOJMO (k. ú. Hradště, okr. Znojmo)	Z. Čižmář	134
ŽELEŠICE (okr. Brno-venkov)	M. Kuča, P. Žákovský	134

ENEOLIT

BRODEK U PROSTĚJOVA (okr. Prostějov)	M. Šmíd	139
BŘEZINA (okr. Vyškov)	J. Hebr	139
BUKOVANY (okr. Olomouc)	J. Vrána	139
DRNHOLEC (okr. Břeclav)	P. Kubín	140
HABROVANY (okr. Vyškov)	Z. Baarová	140
HAMRY (okr. Prostějov)	J. Hebr, P. Moš	140
HLUBOKÉ MAŠŮVKY (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	140
HNĚVOTÍN (okr. Olomouc)	A. Tajer	141
HODONICE (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	142
KUDLOVICE (okr. Uherské Hradště)	P. Škrdla	142
LULEČ (okr. Vyškov)	Z. Baarová	142
MAŠOVICE (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	142
MODŘICE (okr. Brno-venkov)	P. Kos	143
OLOMOUC (k. ú. Hejčín, okr. Olomouc)	J. Vrána	144
OLOMOUC (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)	M. Kalábek	145
PTÁČOV (okr. Třebíč)	M. Vokáč, A. Pelikán	145
SUDOMĚŘICE (okr. Hodonín)	D. Prama	146
TRNÁVKA (okr. Přerov)	M. Kalábek	146

TULEŠICE (okr. Znojmo)	M. Přichystal	146
ÚJEZD (okr. Olomouc)	J. Vrána	147
UNIČOV (okr. Olomouc)	M. Kalábek	147
VELKÉ LOSINY (okr. Šumperk)	Z. Schenk	147
VELKÝ TÝNEC (k. ú. Vsisko, okr. Olomouc)	J. Vrána	148
VŘESOVICE (okr. Prostějov)	M. Šmíd	148

DOBA BRONZOVÁ

BAVORY (okr. Břeclav)	S. Stuchlík	153
BEDŘICHOVICE (okr. Brno-venkov)	P. Kos, D. Parma	153
BRNO (k. ú. Horní Heršpice, okr. Brno-město)	M. Přichystal	154
BRNO (k. ú. Horní Heršpice, okr. Brno-město)	S. Stuchlík, L. Šebela	155
BŘEZINA (okr. Vyškov)	J. Hebr	155
BUKOVANY (okr. Olomouc)	J. Vrána	156
ČEKYNĚ (okr. Přerov)	V. Vránová	156
FRÝDEK-MÍSTEK (okr. Frýdek-Místek)	J. Juchelka	156
HABROVANY (okr. Vyškov)	Z. Baarová	157
HAMRY (okr. Prostějov)	J. Hebr, P. Moš	157
HODONICE (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	157
HRADČANY (k. ú. Koberžice, okr. Prostějov)	M. Šmíd	158
NOVÉ HVĚZDLICE (okr. Vyškov)	D. Parma	158
OLBRAMOVICE (okr. Znojmo)	P. Kos	158
OLOMOUC (k. ú. Hejčín, okr. Olomouc)	J. Vrána	160
OLOMOUC (k. ú. Neředín, okr. Olomouc)	J. Peška, F. Šrámek	160
PŘEROV (okr. Přerov)	Z. Schenk, Z. Schenková	160
ŘÍKOVICE (okr. Přerov)	A. Drechsler, Z. Schenk	160
SLATINKY (okr. Prostějov)	P. Moš	161
SLAVKOV U BRNA (okr. Vyškov)	D. Parma	161
SMRŽICE (okr. Prostějov)	J. Hebr	161
SUDOMĚŘICE (okr. Hodonín)	D. Parma	161
TETČICE (okr. Brno-venkov)	T. Zeman, Z. Hájek	161
TULEŠICE (okr. Znojmo)	M. Přichystal	161
VĚTEŘOV (okr. Hodonín)	M. Hložek	162
VĚŽKY (okr. Kroměříž)	Z. Schenk, M. Sedláčková	162
VÍTONICE (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	162
VRBÁTKY (okr. Prostějov)	M. Šmíd	162
ZLÍN (k. ú. Malenovice, okr. Zlín)	J. Kohoutek	163
ZNOJMO (k. ú. Hradště, okr. Znojmo)	Z. Čižmář	163

DOBA ŽELEZNÁ

BRNO (k. ú. Horní Heršpice, okr. Brno-město)	M. Přichystal	167
BUKOVANY (okr. Olomouc)	M. Kalábek	168
BUKOVANY (okr. Olomouc)	J. Vrána	168
DOLNÍ DUBŇANY (okr. Znojmo)	M. Přichystal	168
HABROVANY (okr. Vyškov)	Z. Baarová	168
HAMRY (okr. Prostějov)	J. Hebr, P. Moš	169
HORNÍ SUKOLOM (okr. Olomouc)	M. Kalábek	169
HRADČANY (okr. Prostějov)	M. Šmíd	169
CHVALKOVICE (okr. Vyškov)	D. Parma	169
KLENTNICE (okr. Břeclav)	P. Kubín	169
KRALICE NA HANĚ (okr. Prostějov)	M. Šmíd	169
KRUMSÍN (okr. Prostějov)	J. Hebr	170
LIPNÍK NAD BEČVOU (k. ú. Podhoří, okr. Přerov)	M. Kalábek	170
LIPNÍK NAD BEČVOU (k. ú. Podhoří, okr. Přerov)	A. Tajer	171
LUBNICE (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	171
MAŠOVICE (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	171
MEDLOVICE (okr. Vyškov)	D. Parma	171
MODRÁ (okr. Uherské Hradště)	M. Vaškových	172
MODŘICE (okr. Brno-venkov)	P. Kos	173
OLBRAMOVICE (okr. Znojmo)	P. Kos	176

OLOMOUC (okr. Olomouc)	M. Kalábek	177
OLOMOUC (k. ú. Neředín, okr. Olomouc)	J. Peška, F. Šrámek	177
OLOMOUC (k. ú. Neředín, okr. Olomouc)	J. Peška, F. Šrámek	177
OTROKOVICE (okr. Zlín)	J. Kohoutek	178
RADVANICE (okr. Přerov)	A. Drechsler, Z. Schenk	178
ROKYTNICE (okr. Přerov)	M. Šmíd	179
SOBŮLKY (okr. Hodonín)	T. Zeman	179
SUDOMĚŘICE (okr. Hodonín)	D. Parma	179
ŠAKVICE (okr. Břeclav)	P. Kubín	179
ZLÍN (k. ú. Malenovice, okr. Zlín)	J. Kohoutek	180
ZNOJMO (k. ú. Hradčtě, okr. Znojmo)	Z. Čizmář	180

DOBA ŘÍMSKÁ A STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ

BRNO (k. ú. Horní Heršpice, okr. Brno-město)	M. Přichystal	183
BRNO (k. ú. Ivanovice, okr. Brno-město)	D. Parma	183
CHVALKOVICE (okr. Vyškov)	D. Parma	183
MODRÁ (okr. Uherské Hradčtě)	M. Vaškových	184
MODŘICE (okr. Brno-venkov)	P. Kos	184
OLOMOUC (k. ú. Neředín, okr. Olomouc)	J. Peška, F. Šrámek	185
SUDOMĚŘICE (okr. Hodonín)	D. Parma	187
SVATOBŮRICE (k. ú. Místřín, okr. Hodonín)	M. Hložek, O. Šedo	187
TULEŠICE (okr. Znojmo)	M. Přichystal	187

STŘEDOVĚK A NOVOVĚK

BLANSKO (okr. Blansko)	T. Zeman	191
BOCHOŘ (okr. Přerov)	A. Drechsler, Z. Schenk	191
BRTNICE (okr. Jihlava)	P. Hejhal	191
BUKOVANY (okr. Olomouc)	M. Kalábek	194
BUKOVANY (okr. Olomouc)	J. Vrána	195
ČEJČ (okr. Hodonín)	M. Mazuch, L. Poláček, J. Škojec	195
DOBRÁ VODA (okr. Žďár nad Sázavou)	M. Vokáč, P. Škrdla	196
DOBŠICE (okr. Znojmo)	Z. Čizmář	196
DŘEVNOVICE (okr. Prostějov)	P. Fojtík	196
FRÝDEK-MÍSTEK (okr. Frýdek-Místek)	J. Juchelka	197
HAMRY (okr. Prostějov)	J. Hebr, P. Moš	197
HLÍNA (okr. Brno-venkov)	P. Holub	197
HNĚVOTÍN (okr. Olomouc)	A. Tajer	198
HOLASICE (okr. Brno-venkov)	P. Kos, L. Melišová	198
HORNÍ MOŠTĚNICE (okr. Přerov)	Z. Schenk	199
HORNÍ SUKOLOM (okr. Olomouc)	M. Kalábek	199
HRADEC NAD MORAVICÍ (okr. Opava)	J. Juchelka	199
HRANICE (k. ú. Velká, okr. Přerov)	A. Tajer	200
CHVALKOVICE (okr. Vyškov)	D. Parma	200
JIHLAVA (okr. Jihlava)	D. Zimola	200
KARVINÁ (k. ú. Fryštát, okr. Karviná)	J. Juchelka	202
KUNOVICE (okr. Uherské Hradčtě)	M. Vaškových	202
LIPNÍK NAD BEČVOU (k. ú. Podhoří, okr. Přerov)	A. Tajer	203
LIPNÍK NAD BEČVOU (okr. Přerov)	J. Vrána	203
LITOVEL (okr. Olomouc)	P. Šlězár, K. Faltýnek	204
LITOVEL (k. ú. Nasobůrky, okr. Olomouc)	K. Faltýnek	208
LITOVEL (okr. Olomouc)	P. Šlězár	208
LOBODICE (okr. Přerov)	V. Vránová	210
LUKOV (okr. Zlín)	J. Langová	210
MIKULČICE (okr. Hodonín)	M. Mazuch, L. Poláček	211
MIKULČICE (okr. Hodonín)	L. Poláček, R. Rutar	212
MIKULOV (okr. Břeclav)	P. Kubín	212
MILENOV (okr. Přerov)	A. Tajer	212
MODŘICE (okr. Brno-venkov)	R. Procházka	213
MODŘICE (okr. Brno-venkov)	P. Kos	213
MORAVSKÝ KRUMLOV (okr. Znojmo)	Z. Čizmář	213

MYSLOČOVICE (okr. Zlín)	J. Kohoutek	214
NÁKLO (okr. Olomouc)	V. Vránová	215
NAPAJEDLA (okr. Zlín)	J. Kohoutek	215
OHROZIM (okr. Prostějov)	P. Moš	216
OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)	P. Večeřa	216
OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)	H. Dehnerová	216
OLOMOUC (okr. Olomouc)	J. Vrána	218
OLOMOUC (okr. Olomouc)	M. Kalábek	219
OLOMOUC (okr. Olomouc)	J. Bláha	219
OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)	R. Zatloukal	223
OLOMOUC (k. ú. Hejčín, okr. Olomouc)	J. Vrána	226
OLOMOUC (k. ú. Neředín, okr. Olomouc)	J. Vrána	226
OPAVA (okr. Opava)	M. Zezula	227
OPAVA (k. ú. Kateřinky, okr. Opava)	M. Zezula	229
OPAVA (okr. Opava)	M. Kiecoň	229
OPAVA (okr. Opava)	M. Kiecoň, M. Zezula	230
OPAVA (okr. Opava)	M. Kiecoň, T. Ott, M. Zezula	231
OSKAVA (okr. Šumperk)	Z. Schenk	232
OSLAVANY (okr. Brno-venkov)	P. Holub, V. Kolařík, D. Merta	232
OSTRAVA (k. ú. Hrabová, okr. Ostrava)	M. Zezula	233
OSTRAVA (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava)	M. Zezula	234
OSTRAVA (okr. Ostrava)	M. Kiecoň	234
PASOHLÁVKY (okr. Břeclav)	P. Kubín	235
PETRŮVKA (okr. Zlín)	J. Kohoutek	235
PODIVÍN (okr. Břeclav)	P. Holub	235
POHOŘELICE (okr. Břeclav)	P. Holub	236
POLNÁ (okr. Jihlava)	D. Zimola	237
PRAVLOV (Brno-venkov)	P. Holub	237
PROSTĚJOV (okr. Prostějov)	P. Moš	238
PROSTĚJOV (okr. Prostějov)	M. Šmíd	238
PŘÁSLAVICE (okr. Olomouc)	M. Kalábek	239
PŘEDKLÁŠTEŘÍ (okr. Brno-venkov)	M. Přichystal	239
PŘEROV (okr. Přerov)	Z. Schenk	240
PŘÍBRAM (okr. Brno-venkov)	J. Kovář, M. Vokáč, M. Kuča	240
RADUŇ (okr. Opava)	M. Kiecoň	240
ROKYTNÁ (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	240
RUDIMOV (okr. Zlín)	J. Kohoutek, J. Ščuglík	241
SLAVKOV U BRNA (okr. Vyškov)	D. Parma	241
SUDOMĚŘICE (okr. Hodonín)	D. Parma	242
ŠTERNBERK (k. ú. Šternberk, okr. Olomouc)	H. Dehnerová	242
TOPOLANY (okr. Olomouc)	M. Kalábek	243
TOPOLANY (okr. Vyškov)	D. Parma	244
TULEŠICE (okr. Znojmo)	M. Přichystal	244
VELKÁ BÍTEŠ (okr. Žďár nad Sázavou)	P. Hrubý	244
VELKÁ BÍTEŠ (okr. Žďár nad Sázavou)	P. Hejhal	245
VELKÉ LOSINY (okr. Šumperk)	Z. Schenk	246
VELKÝ TÝNEC (k. ú. Vsisko, okr. Olomouc)	J. Vrána	246
VĚŽKY (okr. Kroměříž)	Z. Schenk, M. Sedláčková	246
VÍTKOV (okr. Opava)	M. Zezula	246
VYSOKÉ POPOVICE (okr. Brno-venkov)	M. Vokáč, M. Kuča, J. Kovář	247
VYŠKOV (okr. Vyškov)	Z. Baarová	247
ZAKŘANY (okr. Brno-venkov)	J. Kovář, M. Kuča, M. Vokáč	247
ZLATÉ HORY (okr. Jeseník)	J. Vrána	248
ZLÍN (k. ú. Malenovice, okr. Zlín)	J. Kohoutek	248
ZNOJMO (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	249
ŽELEŠICE (okr. Brno-venkov)	P. Kos	251
ŽELEŠICE (okr. Brno-venkov)	P. Žakovský, M. Kuča	251
ŽIDLOCHOVICE (okr. Brno-venkov)	T. Zeman	252
ŽULOVÁ (okr. Jeseník)	J. Šlészar	252

ZPRÁVY O ČINNOSTI

J. Doležel

J. A. Svoboda, Ch. Neugebauer-Maresch,
M. Králík, T. Einwögerer, V. Novotný

Aktivity Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v roce 255
2003

Technological and dermatoglyphic analysis of the earliest 256
ceramics: Pavlov (South Moravia) and Krems (Lower
Austria)

ZPRÁVY O ČINNOSTI

Aktivity Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v roce 2003

Tak jako v minulých letech i v roce 2003 koncentroval Archeologický ústav AV ČR, Brno, svoji pozornost na okruh několika dlouhodobě řešených zásadních problémů dějinného vývoje širšího významu. Výzkumná činnost byla vedena v intencích vlastního výzkumného záměru ústavu, v účasti v projektu Programu rozvoje badatelského výzkumu v klíčových oblastech vědy i samotné koncepce vědy v Akademii věd ČR.

V tematice starší doby kamenné a paleoetnologie byl souborným publikačním výstupem završen dlouholetý výzkum lokality Stránská skála u Brna, důležité pro poznání kulturního i antropologického přechodu mezi středním a mladým paleolitem (Svoboda, J. A., Bar-Yosef, O., eds.: Stránská skála. Origins of the Upper Paleolithic in the Brno Basin, Moravia, Czech Republic. American School of Prehistoric Research, Bulletin 47 – Dolní Věstonice Studies, Volume 10. Peabody Museum of Archeology and Ethnology Harvard University, Cambridge, Massachusetts 2003, 218 str.). V návaznosti na předchozí projekty se podařilo realizovat rovněž monografii o unikátním osídlení severočeských pískovců ve střední době kamenné, v rámci širšího vyhodnocení sídlišť lovců mamutů pod Pavlovskými vrchy (Dolní Věstonice a Pavlov) byl rozpracován celkový přehled pro území okresu Břeclav.

Oddělení moravsko-slezského pravěku koncentrovalo svoji pozornost na soustavné zpracování odkryvu eneolitické osady v Hlinsku a analýzu pohřebišť kultury zvoncovitých pohárů na Moravě, ve spolupráci s polskými odborníky byla připravena do tisku monografie o problematice štípaných kamenných industrií v přechodných fázích pozdního eneolitu a počínající doby bronzové ve střední Evropě. Práce na tématu „Historický vývoj jižní Moravy na přelomu starší a střední doby bronzové“ pokračovaly vyhodnocováním výzkumů mohylového pohřebiště v Boroticích a sídlišť v Přítlukách, utříděn byl materiál z eneolitické osady a nekropole lužických popelnicových polí v Mohelnici.

Studium vojenského a kulturního zásahu římské říše do středního Podunají v 2. století po Kristu významně pokročilo vydáním obsáhlé třídílné publikace komplexně vyhodnocující výjimečný nález germánského královského hrobu u Mušova, zásadního pro poznání proměn germánských společenských elit v době římské na našem území (Peška, J., Tejral, J.: Das germanische Königsgrab von Mušov in Mähren. Römisch-Germanisches Zentralmuseum Mainz, Forschungsinstitut für Vor- und Frühgeschichte, Monographien, Band 55/1-3, Mainz 2002 (vyšlo 2003), 680 str., 131 + 8 tab.). Soustavy římských vojenských zařízení v prostoru Mušova se dotkly i další terénní práce, které odkryly mohutné opevňovací systémy na lokalitě „Hradisko“, upřesnily jejich celkový rozsah a doložily i aktivity domácího obyvatelstva po odchodu římských vojsk. Výzkum posledního před slovanského osídlení ve středoevropské oblasti byl v intencích společného projektu s francouzskou stranou (CNRS) směřován na vznik raně středověkých „gentes“ a barbarských království vznikajících ve středním Podunají. Výsledky byly prezentovány hned v několika analytických i syntetických studiích.

Otázkám dějin Slovanů ve velkomoravské éře i v následujících staletích byly věnovány jak publikační výstupy, tak

některé terénní akce. Tři ústavem vydané svazky zpřístupnily odborné veřejnosti další důležité nálezové soubory z velkomoravského sídelního centra v Mikulčicích a řadu poznatků k osídlení údolní nivy v širším zázemí velkomoravských mocenských center či z oblasti paleoekologie a dendrochronologie subfossilních dřev. Obsáhlá studie byla věnována rovněž problematice staromadžarského zásahu do moravského prostoru na konci 9. a v 10. století a jeho odrazu v archeologických pramenech (Kouřil, P.: Staří Maďaři a Morava z pohledu archeologie. In: Dějiny ve věku nejistot. Praha 2003, 110-146). Záchraný výzkum slovanské nekropole v Čejči na Hodonínsku přinesl nové jedinečné nálezy mj. i k počátkům christianizace Moravy a k poznání sociální a kulturní úrovně populační skupiny žijící ve vzdálenějším zázemí velkomoravského mocenského centra. Prozkoumáno bylo celkem 203 hrobů, z toho asi 130 velkomoravských. Studovány byly i některé další fenomény středověkého vývoje, kupř. otázky spjaté s moravským mincovnictvím 11. a 12. věku či s exploatací drahých kovů na severozápadní Moravě ve 13. století.

Oddělení archeologické prospekce realizovalo celou řadu archeogeofyzikálních průzkumů, z nejpřínosnějších lze jmenovat indikaci pozůstatků románské sakrální stavby v interiéru vikářské sakristie katedrály sv. Václava v Olomouci.

V souladu s ustanoveními zákona č. 20/1987 Sb. O státní památkové péči v platném znění zabezpečoval Archeologický ústav AV ČR, Brno, i v roce 2003 rozsáhlou konzultační a poradenskou činnost pro orgány státní správy a další veřejné i soukromé instituce a osoby bylo zpracováno celkem na 290 písemných odborných expertiz. Jejich cílem bylo zejména určit podmínky zabezpečení archeologických lokalit a archeologických kulturních památek, z jednotlivých případů lze jmenovat vyjádření v záležitosti záchraných archeologických výzkumů na stavbě obchodního domu ve Frýdku-Místku a při budování silničního obchvatu v Jihlavě nebo posudky k problematice obnovy renesanční tvrze ve Stránecké Zhoří na Velkomeziříčsku.

Pro optimální zabezpečení potřeb výzkumu na severní Moravě a ve Slezsku zahájilo činnost společné pracoviště ústavu se Slezským zemským muzeem v Opavě. V souladu se Směrnicemi Akademické rady AV ČR byli 22. ledna 2003 atestováni všichni vysokoškolsky vzdělaní pracovníci ústavu a na základě atestací byli zařazeni do nově zřízených kvalifikačních stupňů, došlo rovněž k drobným změnám v organizaci a pracovní náplni některých odborných oddělení.

V jednotlivých ústavních edičních řadách nebo ve spolupráci s jinými institucemi bylo v roce 2003 vydáno celkem sedm publikací:

Archaeologia historica 28. Ed. Nekuda, V., Měřinský, Z., Kouřil, P. Sborník příspěvků přednesených na XXXIV. konferenci archeologů středověku České republiky a Slovenské republiky s hlavním zaměřením na interetnické vztahy ve středověku a jejich odraz v hmotné kultuře, Opava 23.-27. září 2002. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Archeologický ústav AV ČR v Brně a Ústav archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Brno 2003, 686 str.

- Poláček, L. (Hrsg.): Studien zum Burgwall von Mikulčice. Band V. Spisy Archeologického ústavu AV ČR, Brno, č. 21, Brno 2003, 709 str.
- Poláček, L. (Hrsg.): Studien zum Burgwall von Mikulčice. Band VI. Spisy Archeologického ústavu AV ČR, Brno, č. 23, Brno 2003, 550 str.
- Profantová, N., Kavánová, B.: Mikulčice. Pohřebiště u 6. a 12. kostela. Spisy Archeologického ústavu AV ČR, Brno, č. 22, Brno 2003, 472 str.
- Přehled výzkumů 43. Red. Komoróczy, B., Škrdla, P. a kol. Archeologický ústav AV ČR, Brno, Brno, 2002, 351 str. (vyšlo na počátku roku 2003).
- Přehled výzkumů 44. Red. Komoróczy, B., Škrdla, P. a kol. Archeologický ústav AV ČR, Brno, Brno 2003, 299 str.
- Svoboda, J. A. (ed.): Mezolit severních Čech. Komplexní výzkum skalních převisů na Českolipsku a Děčínsku, 1978-2003. Dolnověstonické studie Archeologického ústavu AV ČR, Brno č. 9, Archeologický ústav AV ČR, Brno, Národní park České Švýcarsko, Oblastní muzeum Děčín 2003, 328 str.

Jako součást prací na řešených problémech spolupůřádal Archeologický ústav AV ČR, Brno, dvě mezinárodní sympozia:

- XVIII. symposium o starší době bronzové v českých zemích a na Slovensku, ve dnech 15.-17. října 2003 v Opavě realizované spolu s Moravským zemským muzeem v Brně a Archeologickým seminářem Slezské univerzity v Opavě, za účasti 35 badatelů z ČR, Polska, Rakouska a Slovenska, předneseno na 20 referátů.
- 16. Internationales Symposium „Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im mittleren Donauraum“. Pořádáno spolu s Archeologickým ústavem SAV v Nitře, Prähistorisch. Kommission der Österreichischen Akademie der Wissenschaften Wien, Österreichisch. Ost- und Südosteuropa-Institut, Außenstelle Pressburg/Bratislava a Archäologisches Institut d. Universität zu Köln na téma „Gentes und das Imperium an der Donau und Rhein (Archäologische Zeugnisse – historische Interpretation)“ v Budmericích 3.-6. 11. 2003, přes 60 účastníků z ČR, Francie, Maďarska, Německa, Polska, Rakouska, Rumunska, Ruska a Slovenska.

Z popularizačních aktivit lze zmínit obsáhlou prezentaci nových poznatků o římsko-germánských kontaktech v prostoru středního Podunají, kterou přinesla výstava „Římané a Germáni. Nepřátelé, rivalové, sousedé“ v Muzeu města Brna a Moravském zemském muzeu v Brně ve dnech 30. 4.-26. 10. 2003. Akce byla za autorského vedení ústavních badatelů (odborná koncepce, libreto, scénář a realizace) uskutečněna ve spolupráci s mnoha zahraničními institucemi (např. Slovenské národné múzeum v Bratislavě, Múzeum v Komárně, Múzeum Komárom, Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied v Nitre, Janus Pannonius Múzeum Pécs, Savaria Múzeum Szombathely a Niederösterreichisches Landesmuseum Wien). Ve spoluúčasti byla realizována v Muzeu Těšínska ve dnech 14. 2.-15. 9. 2003 tematická výstava „Když se řekne archeologie ...“, seznamující s metodami a postupy archeologie jako moderní vědní discipliny. Ústav se významnou měrou

podílí rovněž na budování archeoparku na hradišti Chotěbuz-Podobora na česko-polské hranici u Českého Těšína. Pro potřeby studentů více humanitních i přírodovědných oborů pak badatel ústavu doc. dr. J. Svoboda publikoval v ediční řadě „Panorama biologické a sociokulturní antropologie“ skripta „Paleolit a mezolit: Pohřební ritus“ (sv. 19, Masarykova univerzity v Brno 2003, 98 str.).

Jiří Doležel, AÚ AV ČR Brno

Technological and dermatoglyphic analysis of the earliest ceramics: Pavlov (South Moravia) and Krems (Lower Austria)

(Preliminary research report for the Austrian Science and Research Liaison Office Brno)

The material

The objects from fired clay were discovered at the sites of Pavlov I, Dolní Věstonice I, and Krems, dated to the Upper Paleolithic – Gravettian. The analyzed pieces from Pavlov I (and a smaller collection from Dolní Věstonice I) are deposited in the Center for Paleolithic and Paleoethnological Research, Institute of Archaeology AS CR Brno, and the pieces from Austria are deposited in Weinstadt Museum in Krems. The objects are considered to represent the earliest evidence of ceramic technology in the world-wide scale.

So far, we have recorded 2635 pieces from site at Pavlov I and 17 pieces from Krems (Krems-Wachtberg: 3 pieces, Krems-Hundssteig: 12 pieces, Kamegg: 2 pieces).

The process of study

The material from Pavlov was studied by the Czech part of the team, and especially by M. Králík, at Dolní Věstonice (Center for Paleolithic and Paleoethnological Research) and the material from Krems was studied in Vienna (University in Vienna). The Austrian colleagues centered mainly on the ceramic pieces from the Krems Weinstadt Museum; they also provided the possibility to study the material under a stereoscopic binocular microscope (many thanks to Mathias Mehofer, Vienna Institute for Archaeological Science, University of Vienna), collaborated during the scanning and supplied the contextual information on the objects under study (Thomas Einwögerer).

Preliminary results were presented at two scientific conferences:

“Dermatoglyphic analysis of ancient ceramics (paleodermatoglyphics): Identification of fingerprints, possibilities and limitations” (Králík, Novotný). International conference *The Gravettian along the Danube*. 20.– 21. 11. 2002, Mikulov, Czech Republic (oral presentation, publication in preparation).

“Fingerprints on Ceramics: Experiments and Paleodermatoglyphics” (Králík, Novotný) *1st EXAR Conference on Experimental Archaeology*, Vienna, October 10-12, 2003 (poster presentation).

The support from the Austrian Science and Research Liaison Office, Brno, was acknowledged at the both occasions.

The analysis

Method

Each piece (ceramic objects) was described following its approximate size, shape, color, molding signs and interesting details of technology and surface structures. For recording or scanning we used macro-photography, camera PRACTICA with macro, stereoscopic microscope OLYMPUS and digital cameras KODAK DS 260 and NICON COOLPIX 4500. Lighting was provided by a halogen lamp and pointed source of light from a microscope. Calibration of the images was provided by sheet of calibrated paper (method suggested by Králík 2000). For casting the imprints we used dental composition Laborsil (made by concern Dreve) and obvious plasticine. On the whole, more than 1200 photographs were taken and more than 200 silicon casts were made.

Ceramic technology/trasology

The material consists of worked and unworked fired clay pieces. Worked, intentionally shaped fragments can be divided into non-figurative and figurative pieces. Many of the worked objects bear traction lines on wet soft clay as a results of shaping and molding, as well as imprints of whole finger balls and fingertips. Sometimes the material was added or rolled together. There are signs of composition of figurines from prepared parts: bodies and legs (wooden twigs were used for reinforcement of the connection between them). Anthropomorphic figurines are sometimes decorated and have suggestion of dress (belts). Contrary to these features of efforts for good shaping and stability of three dimensional figurines, zoomorphic figurines are frequently deformed in soft clay state and/or contain traces of intentional damage: cuts, dots and cavities. In some cases two fingers – pinching – pressed against each other and deformed or even destroyed original soft clay figurine. At the same time, imprints of plants, wood and other natural structures are present on the surfaces, as well as in the inner matter of the pieces. There are many pieces evidently molded or shaped but without any reasonable shape. Generally, the trasology suffers from the multi-layer surface of the ceramic pieces. Except for the original surface of the ceramics there is also shadow/black (carbon and ash) layer from a fireplace. Sinter layer (calcium carbonate) coated the pieces artifact during thousands of years of deposition and varnish finished the “stratigraphy” after a “musealization”. Traces, lines and scratches are present in all these surfaces and, therefore, it is difficult to identify structure of the original surface at all.

Paleodermatoglyphics

Paleodermatoglyphic approach begins with the identification of fingerprints and continues with proper dermatoglyphic analysis.

The identification of fingerprints consists of two parts: *negative* and *positive identification*. The *negative identification* means eliminating structures that cannot be fingerprints but may look like fingerprints: *intentional lines (decoration), traction line, imprints of textile, plant imprints, pressure lines* resulting from opposite acting forces and cracks due to drying, scratches on the fired ceramics and unstuck places, imprints in conservational varnish and so on. That is why the technological

and trasological analysis is inevitable preceding part of paleodermatoglyphics in any ancient ceramics. *The positive identification* represents anatomical recognition of structures of friction skin – dermatoglyphic markers of epidermal ridges. Without an apparent dermatoglyphic pattern there is no direct evidence that the print is a real fingerprint. However, there are some markers that can identify even the tiniest fingerprint as a negative of human epidermal ridges: the breadth of epidermal ridges within the range of human variability, homogeneity/uniformity in the breadth of ridges in limited area, minutiae - small variations from the strictly parallel direction of ridges (discontinuities and branching), typical broad U-shape of ridges in cross section (but this feature may be confused with varnish), epidermal ridge appear to consist of irregular beads on a string (manifestation of the trait depends on illumination and can be imitated by other structures), slight concavity of imprint (finger ball or fingertip shape), arrangement of parallel ridges into curved streams (part of dermatoglyphic pattern).

At Pavlov, we have recognized more than 60 possible fingerprints so far, 19 of them (on 7 artefacts) have been identified as positive (see FIG. 1). The identification of other structures still continues.

At Krems, 17 pieces were studied and more than 20 possible fingerprints were found on their surfaces. Only one of them has been positively identified so far, based on several dermatoglyphic minutiae. Identification of other structures from Krems is still subject of discussion with interested colleges from the Czech Republic and USA, given the similarities of certain structures to traction lines and textile prints.

The analysis. Considering the limited area of the majority of the fingerprints, the analysis is primarily based on *epidermal ridge breadth*. Since epidermal ridges are finished before birth, they grow together with the hand and the fingers. Epidermal ridge breadth co-relates with the age during the growth period of the person. Kamp et al. have studied this general relation experimentally in fingerprints on ceramics (1999) and we have worked out an original technique for recording fingerprints, measurement of ridges and estimation of age. We have proved experimentally that the majority of estimations never vary by more than 4 years from the real age. Therefore, at least, we can differentiate children from adult individuals.

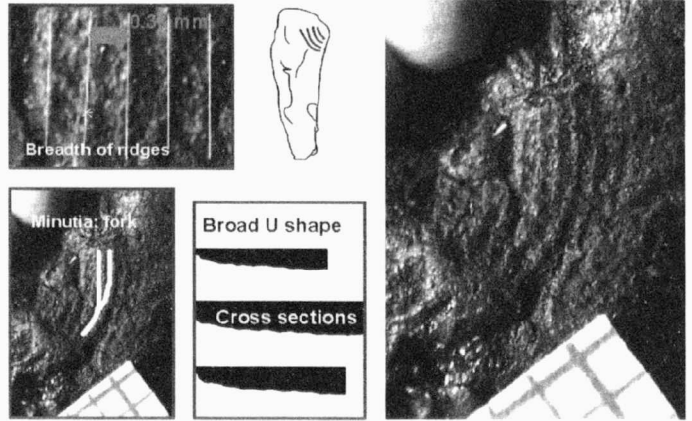
TAB. 1 sum up preliminary results of the analysis. The mean epidermal ridge breadth of the fingerprints from Pavlov I is 0.38 mm, from Krems (1 fingerprint, 15 ridges) 0.36 mm. In comparison to fingerprints from recent ceramic workshops and schools of art, we observe a similarity of the Pavlov sample of fingerprints with the fingerprints of recent age group from 6 to 10 years or females from 10 to 15 years of age (FIG. 2, 3). Mean of estimated age from Pavlov fingerprints is 11.8 years, from Krems fingerprint 10.5 years. Provided that the relation between the epidermal ridge breadth and age was the same in Upper Paleolithic times as it is now, they could hardly be the fingerprints of adult men.

Perspectives

As a next step, we are trying to complete the possible statistical evaluations of the dermatoglyphic features and to define the relationships of the features to the properties of

Fig. 1. Example of a fingerprint from the site at Pavlov I (identification of the fingerprint).

Animal limb No. 587657 (Pavlov I, ceramic object 6)

Object	MRBf	MRBm	Medm	SD	NF	NM	NR
1	0,350	0,350	0,344	0,036	3	13	52
2	0,386	0,383	0,384	0,031	2	8	25
3	0,382	0,372	0,367	0,022	3	8	24
4	0,421	0,421	0,428	0,027	1	8	31
5	0,387	0,387	0,416	0,075	1	7	33
6	0,359	0,356	0,357	0,026	4	15	58
7	0,394	0,383	0,380	0,049	5	14	42
Mean	0,383	0,379	0,382	0,038			
Sum					19	73	265

Tab. 1. Epidermal ridge breadth (in mm) of the fingerprints on 7 artifacts from the site at Pavlov I; MRBf – Mean from average values of fingerprints, MRBm – Mean from all measurements, Medm – Median from all measurements, SD - Standard Deviation from all measurements, NF – number of fingerprints, NM – number of measurements, NR – number of measured epidermal ridges.

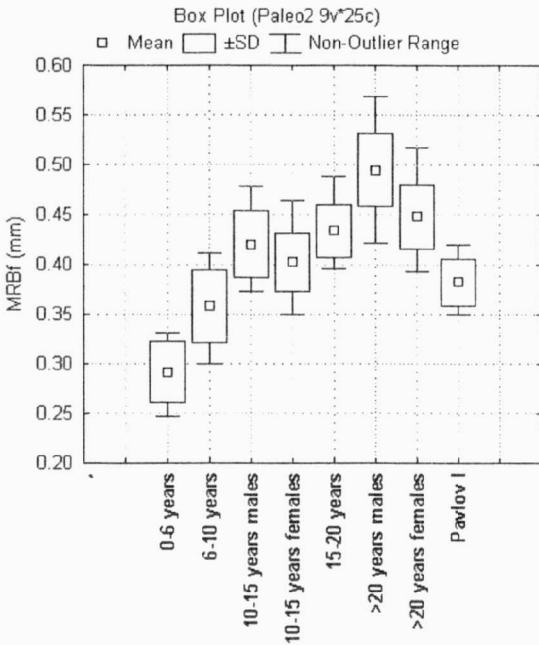

Fig. 2. Box plots of MRBf (in mm) for recent age categories compared to Pavlov I.

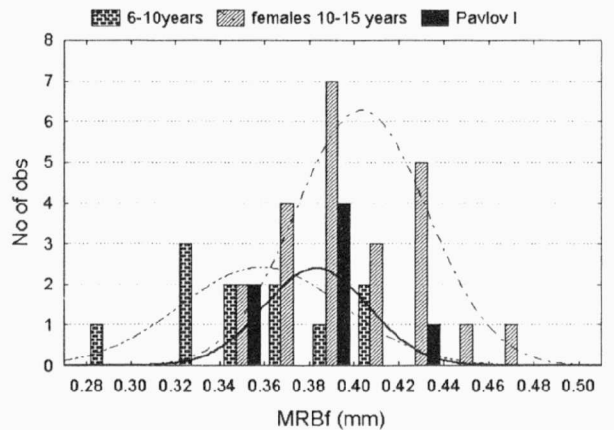
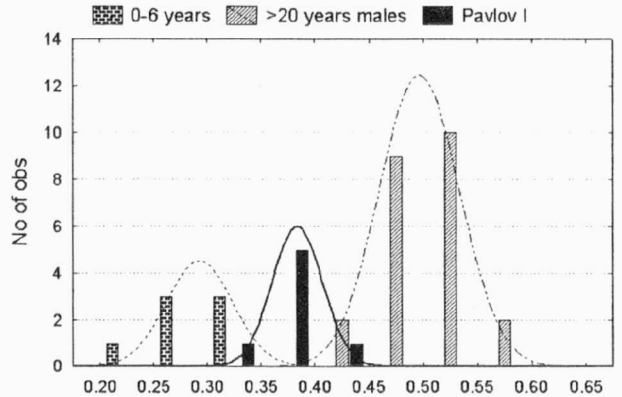

Fig. 3. Comparing of histograms of MRBf values for recent ceramic artifacts and fired clay objects from the site at Pavlov I.

ceramic pieces: size, type of representation (shapeless, anthropomorphic, zoomorphic), position inside the locality (only at Pavlov I) and others. Finally, we wish to compare the evidence from Pavlov and Krems with the fingerprints from the site of Dolní Věstonice I. If the majority of the fingerprints will prove to have consistently sub-adult breadth of ridges we should consider the presence of children and/or woman as substantial in the process of creation of these oldest ceramics. This is a new, hitherto unexpected result.

The complete results of this analysis will be published as a part of a complex monograph "Pavlov I – Southeast", The Dolní Věstonice Studies, Volume 12, Brno 2005.

Holder: Jiří A. Svoboda^{1,2}, Christine Neugebauer-Maresch³

Collaborators: Miroslav Králík¹, Thomas Einwögerer³,

Vladimír Novotný²

¹ Academy of Sciences of the Czech Republic, ² Masaryk

University in Brno, ³ Austrian Academy of Sciences

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

45 (2004)

2157/05